

ПРАВА НА ВОЛЮ

№24 (285)

2010

Праваабарончы бюлетэнь

АБСЕ не прызнала вынікі выбараў

Міжнародныя назіральнікі ад Бюро па дэмакратычных інстытутах і правах чалавека АБСЕ і Парламенцкай асамблеі АБСЕ прыйшлі да высновы, што Беларусь мусіць прайсці яшчэ доўгі шлях да выканання сваіх абавязанняў перад АБСЕ, хоць некаторыя канкрэтныя паляпшэнні былі зробленыя, – гаворыцца ў заяве АБСЕ.

"Гэтыя выбары не далі Беларусі новага пачатку, якога яна патрабавала. Працэсу падліку галасоў не хапіла празрыстасці. Народ Беларусі заслугоўваў лепшага. У прыватнасці, я цяпер чакаю, што ўрад растлумачыць арышты кандыдатаў у прэзідэнты, журналістаў і актывістаў у галіне правоў чалавека", – заявіў кіраўнік місіі кароткатэрміновых назіральнікаў БДПЧ АБСЕ Тоні Лойд.

"Я вельмі спадзяваўся, што гэтым разам мы зможам зрабіць больш станоўчую ацэнку. На жаль, гэта немагчыма ў сьвятле заганага падліку галасоў і жорсткай рэакцыі ўладаў на дэманстрацыі", – сказаў амбасадар Гэрт-Гірых Арэнс, кіраўнік доўгатэрміновай місіі АБСЕ / БДПЧ па назіранні за выбарамі.

Цяперашні прэзідэнт і іншыя прэтэндэнты змагаліся ў няроўных умовах. Былі выпадкі злоўжывання адміністрацыйнымі рэсурсамі для прапаганды дзейнага прэзідэнта. Нацыянальныя тэле- і радыёканалы прысьвяцілі каля 90 адсоткаў часу палітычных навінаў дзейнаму прэзідэнту. Адсутнасць разнастайнасці СМІ абмежавала выбаршчыкам магчымасці зрабіць усвядомлены выбар.

Нягледзячы на некаторыя паляпшэнні ў выбарчым заканадаўстве, прававая база ўсё яшчэ адекватна не гарантуе правядзення выбараў у адпаведнасці з абавязаннямі АБСЕ. Важныя аспекты выбарчага працэсу рэгулююцца ня ў поўнай меры. Яны ўключаюць адсутнасць гарантыяў для забеспячэння цэласнасці датэрміновага галасавання і падліку галасоў.

Праваабарончыя матэрыялы
можна таксама прачытаць
на сайтах: www.spring96.org;
www.charter97.org; www.baj.by

Менск, 19 снежня 2010 году.

Плошча 2010...

Больш за 600 затрыманых, сотні зьбітых...

Акцыя пратэсту на плошчы Незалежнасці ў Менску была жорстка разагнаная спецназам. Дзясяткі чалавек былі зьбітыя, шпіталізаваныя, затрыманыя і зараз знаходзяцца ў турме на вуліцы Акрэсыціна. Сярод затрыманых пяцёра кандыдатаў у прэзідэнты: Андрэй Саньнікаў, Уладзімір Някляеў, Міко-

ла Статкевіч, Рыгор Кастусёў, Віталь Рымашэўскі.

На Кастрычніцкую плошчу Менску кандыдаты ў прэзідэнты разам са сваімі паплекнікамі і прыхільнікамі ішлі з розных канцоў гораду: плошчы Свабоды, Дзяржаўнага цырку,

(Працяг на стар. 4)

Менск, 19 снежня 2010 году.

Спыніць перасьлед па палітычных матывах

Заява Міжнароднай федэрацыі правоў чалавека

Міжнародная федэрацыя правоў чалавека (FIDH) выказвае сур'езную заклапочанасць з нагоды сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі, асабліва ў кантэксце прэзідэнцкіх выбараў 19 снежня 2010 г., пасля якіх АМАПам жорстка разганяная дэманстрацыя пратэсту супраць несправядлівага правядзення выбараў.

Кандыдат у прэзідэнты Уладзімір Някляеў быў жорстка зьбіты па дарозе на акцыю пратэсту і адвезены ў шпіталь, дзе яму быў пастаўлены дыягназ чэрапна-мазгавая траўма. Паводле паведамленьняў, ён быў падняты з бальнічнага ложка ўначы і вынесены асобамі ў цывільным адзенні. 20 снежня а 2-й гадзіне ночы, міліцыя ўварвалася ў кватэру лідара Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзькі і затрымала яго. Некаторым актывістам ужо прад'яўлены крымінальныя абвінавачанні, у тым ліку лідару Маладога Фронту Зьмітру Дашкевічу, які быў затрыманы па сфабрыкаваным абвінавачанні паводле Артыкулу 339 часткі 3 Крымінальнага кодэксу. Таксама па невядомых абвінавачаннях быў затрыманы Міхаіл Пашкевіч, давераная асоба кандыдата ў прэзідэнты Уладзіміра Някляева.

20 снежня 2010 г. а 3-й гадзіне раніцы 15 чалавек з Камітэту дзяржаўнай бяспекі (КДБ) правялі ператрус у офісе сябра FIDH у Беларусі Праваабарончага Цэнтру "Вясна". Актывісты "Вясны" знаходзіліся ў офісе дзеля аналізу даных, сабраных за дзень да гэтага 600 назіральнікамі за выбарамі па ўсёй

краіне ў межах кампаніі назіраньня "Праваабаронцы за свабодныя выбары", які ажыццяўляўся сумесна "Вясной" і Беларускай Хельсінскім Камітэтам (БХК). Дзесяць актывістаў "Вясны" былі дастаўленыя ў аддзяленьне міліцыі Першамайскага раёну. Юрысты Валянцін Стэфановіч і Уладзімір Лабковіч былі сярод арыштаваных. Усе кампутары ПЦ "Вясна" і дакументацыя былі канфіскаваныя міліцыяй. Супрацоўнікі былі вызваленыя неўзабаве пасля 6-й раніцы. Праз паўгадзіны, праваахоўныя органы вярнуліся ў офіс "Вясны" ў пошуках сп. Лабковіча (які толькі што быў вызвалены, але яго не было ў памяшканні). На працягу ночы ўскладніўся доступ да апазіцыйных сайтаў, а 20 снежня раніцай у офісах апазіцыйнага сайту "Хартыя97" былі праведзеныя ператрусы, а яго рэдактары арыштаваныя. Прынамсі 10 журналістаў як беларускіх, так і замежных СМІ былі зьбітыя, а некаторыя былі арыштаваныя або затрыманыя. Рэпрэсіі працягваюцца.

Вярхоўны прадстаўнік Еўрапейскага саюзу па замежных справах і палітыцы бясьпекі, віцэ-прэзідэнт Камісіі Кэтрын Эштан адзначыла, што "тэндэнцыя адноснага прагрэсу ў перыяд выбарчай кампаніі не пацягнула за сабой празрысты і справядлівы выбарчы працэс. Асабліва прыкра, што ноч пасля выбараў была азмрочаная гвалтам... У прыватнасці, зьбіцьцё і затрыманьне некалькіх лідараў апазіцыі, уключаючы кандыдатаў у прэзідэнты,

зьяўляюцца непрымальнымі", – сказала яна.

FIDH асуджае арышты, затрыманьні і перасьлед прадстаўнікоў апазіцыі, актывістаў і грамадзянаў, якія бралі ўдзел у мірнай дэманстрацыі ў Менску, а таксама ўсе формы перасьледу праваабаронцаў, якія выкрывалі парушэньні, што мелі месца падчас выбараў.

FIDH заклікае неадкладна:

- вызваліць, без далейшых затрымак, усіх асобаў, асуджаных па палітычных прычынах, якія знаходзяцца ў зьняволеньні або адбываюць іншыя віды пакараньня;

- спыніць адвольныя арышты і перасьлед грамадзянаў па палітычных матывах; зрабіць дзейсныя захады для расьсьледаваньня любых выпадкаў незаконных арыштаў і непрапарцыйнага прымяненьня сілы падчас разгону мірных дэманстрацыяў;

- зрабіць дзейсныя захады для забесьпячэньня свабоды незалежных СМІ, як беларускіх, так і замежных, а таксама спыніць усе формы перасьледу ў адносінах да іх;

- забясьпечыць свабоду сходаў і без затрымкі вярнуць канфіскаваныя матэрыялы ПЦ "Вясна" і незалежным журналістам;

- забясьпечыць НДА, якія ўдзельнічаюць у правядзеньні незалежнага назіраньня за выбарамі, магчымасьць завяршаць сваю працу і прадставіць свае ацэнкі без якіх-небудзь далейшых перасьледаў.

Парыж, 20 снежня, 2010

Другі дзень Плошчы: новы жорсткі разгон

20 снежня прадстаўнікі дэмакратычнай грамадзкасьці сабраліся на плошчы Незалежнасьці, каб працягнуць акцыю пратэсту "Плошча 2010". Як і напярэдадні, акцыя была жорстка задушаная сілавікамі, а яе ўдзельнікі зьбітыя і арыштаваныя.

На плошчу Незалежнасьці прыйшлі каля двух дзясяткаў чалавек. Сярод іншых – актывіст Моладзі БНФ Алесь Каліта, Маладога Фронту Мікола Дземідзенка, прадпрымальнік Аляксандр Макаеў. Яны сталі насупраць Дому ўраду, разгарнуўшы плакат "Сыходзь". Сваю акцыю яны прымеркавалі ў працяг "Плошчы 2010", якая адбылася напярэдадні.

"Сёньня ў нас таталітарная краіна: няма выбараў, няма падзелу ўладаў. Гэта нават тое, што гарантавана Канстытуцыяй краіны. І гэты гарант праз некалькі дзён будзе класьці руку на Канстытуцыю і зноў будзе хлусіць, што ён гарант гэтай Канстытуцыі, якую сам жа і парушае. Беларускі народ учора адчуў дух свабоды, і гэты дух дасьць штуршок да Свабоды, і таму мы сёньня прыйшлі," – сказаў А. Макаеў.

Удзельнікі другога дня "Плошчы 2010" здолелі прастаяць ня больш за

Менск, 20 снежня 2010 году.

5 хвілінаў – з розных бакоў на плошчу сталі заязджаць мікрааўтобусы, з якіх павыскоквалі людзі ў цывільным, адабралі ў пратэстоўцаў плакат, а саміх павалілі на сьнег, білі нагамі. Затым заштурхалі ў мікрааўтобусы. Цягам гадзіны такія напады міліцыянтаў паўтарыліся некалькі разоў. Гэтак быў арыштаваны Славамір Адамовіч, які прыйшоў паглядзець на падзеі. Прыйшлі на плошчу таксама і людзі сталага веку. Вось што яны казалі пра пабачанае і пачутае: "Пасля ўчора-

няй акцыі затрыманьня паведамлялі: 130 чалавек усю ноч стаялі на марозе з паднятымі ўгору рукамі. Сярод іх была нават цяжарная жанчына. Гэта нармальна? Гэта не нармальна. Гэта ня тая краіна, у якой бы мы жадалі жыць, гадаваць нашых дзяцей. Мы хочам вяртацца дадому, мы хочам вяртацца з-за мяжы, каб тут было ўтульна і добра нашым дзецям, нам і нашым бацькам. Мы жадаем, каб нас пакінулі ў спакоі, не заміналі будаваць сваё жыцьцё і сваю краіну".

Алесь БЯЛЯЦКІ:

"Мы яшчэ доўга будзем асэнсоўваць тое, што адбылося..."

**Выбары ў Беларусі прайшлі – што далей? Што чакае
беларускую грамадскую супольнасць і палітычныя партыі?
Ці зьмяняцца стасункі Беларусі з Еўропай і Расіяй? Аб гэтым
карэспандэнт "Народнай Волі" Алесь Святланіч гутарыць
з адным з каардынатараў грамадзянскай кампаніі
"Праваабаронцы за свабодныя выбары" Алесем БЯЛЯЦКІМ.**

Алесь БЯЛЯЦКІ

– Думаю, мы яшчэ працяглы час будзем асэнсоўваць тое, што адбылося, – кажа суразмоўца. – Бо фактычна парушыўся стан адноснай раўнавагі паміж уладамі і грамадзянскай супольнасцю, які існаваў апошнія год-два. Апісваючы сітуацыю, якая існавала ў краіне да 19 сьнежня, праваабаронцы заўсёды адзначалі, што зьнізіўся ўзровень рэпрэсіяў, але ў той жа час не было ніякіх структурных пераменаў. Існавала незадавальненне з абодвух бакоў. Мы чакалі наступных крокаў па шляху дэмакратызацыі ў краіне, а ўлады лічылі, што яны вельмі далёка зайшлі па гэтым шляху.

Зацішша абрынулася раптам. Падзеі 19 сьнежня сталі апошняй кропляй "разгулу дэмакратыі", якая перапоўніла цярпенне аўтарытарных уладаў. Сітуацыя змянілася кардынальным чынам і, як мне падаецца, у такой сітуацыі мы не знаходзімся хіба што з 1996 году. Тады быў крызіс улады, была пераніцаваная Канстытуцыя, урэшце ўся ўлада сканцэнтравалася ў адных руках. Адбылася змена ўзаемаадносінаў паміж уладамі і грамадзянскай супольнасцю, Беларусью і краінамі-суседзямі. Улады чакалі доўгія гады міжнароднага непрызнання, а дэмакратычныя сілы чакалі доўгія гады зацятага супраціву.

Нешта падобнае адбываецца і зараз. Бо ніколі, мабыць, яшчэ кіраўніцтва апазіцыйных арганізацыяў, актыўныя ўдзельнікі выбараў не атрымлівалі такі адчувальны ўдар. На сёння амаль усе экс-кандыдаты ў прэзідэнты знаходзяцца пад крымінальнай справай (сямёра з дзевяці кандыдатаў-апанентаў), шмат людзей было затрымана і асуджана. І відавочна, што справа гэтая набірае абароты. Мне падаецца, што ўлады зараз проста заплішчваюць вочы на ўсе нормы цывілізаваных адносінаў, якія існуюць паміж уладай і апазіцыяй, якія існуюць у нармальным грамадстве. Улады нацэлены на знішчэнне цэлых грамадзянскіх і інфармацыйных структураў – грамадзкіх арганізацыяў, палітычных партыяў, СМІ. Відавочна ім замяняюць і праваабаронцы.

Але такія брутальныя, ненармальныя паводзіны выклікаюць відавочнае асуджэнне ў беларускім грамадстве. Асабліва гэта заўважна ў Менску, дзе людзі маюць магчымасць атрымліваць больш аб'ектыўнай інфармацыі, дзе

грамадства не замбаванае афіцыйнымі СМІ. Інтэрнэт проста гудзе, і моладзь, якая актыўна карыстаецца інтэрнэтам, разумее, што адбылося. Таксама проста шакаваныя і абураныя мільёны грамадзянаў, якія галасавалі за альтэрнатыўных кандыдатаў. Высокі ўзровень падтрымкі дэмакратычных кандыдатаў, небывалая актывізацыя на сустрэчах з альтэрнатыўнымі кандыдатамі напрыканцы выбарчай кампаніі, дзясяткі тысячаў дэманстрантаў, якія выйшлі ўвечары 19 сьнежня на акцыю пратэсту супраць фальсіфікацыі выбараў і выклікалі выбух непрыхаванай злосці і страху ўладаў. І тут у ход пайшлі ўжо ўсе сродкі. Жахлівае зьбіццё Уладзіміра Някляева яшчэ да заканчэння часу галасавання. А ён да ўсяго яшчэ выдатны інтэлектуал і пісьменьнік, вядомы далёка за межамі Беларусі. Нават у афрыканскіх краінах такое я магу згадаць толькі ў Зімбабвэ. А затым мэтанакіраванае зьбіццё іншых кандыдатаў у дэпутаты падчас разгону акцыі пратэсту. А гэтак ламанне на вачах усяго грамадства аднаго з кандыдатаў у прэзідэнты Яраслава Раманчука... Ягонае змушанае выступленне па паперцы нагадвала выступленне "ворага народа" на сумна вядомых працэсах 30-х гадоў. Па-чалавечы шкада яго, але яшчэ большую агіду выклікаюць сённяшнія вышынскія, якія арганізоўваюць гэты паказальны працэс.

– Вы казалі, што палітычным партыям пагражае знішчэнне. Наколькі рэальная такая пагроза?

– Ва ўсялякім выпадку для дэмакратычных арганізацыяў і незалежных СМІ наступае неспрыяльны перыяд. Перыяд адноснага зацішша і хоць і кепскай, але стабільнасці, на маю думку, закончыўся. І вось так нечаканна. 23 актывісты выбарчай кампаніі, сярод якіх 7 кандыдатаў у прэзідэнты, пераследуюцца ў крымінальным парадку, сотні сядзяць па адміністрацыйных прысудах. Хоць на працягу апошніх двух гадоў у палітыкаў і грамадзкіх дзеячаў былі і спадзяванні, і пэўны аптымізм. Усе спадзяваліся, што прыйшоў час паступовых зменаў, якія вось-вось павінны пачацца. Зрэшты, калі мы прагнавалі, чым скончацца гэтыя выбары, ні ў кога асаблівага аптымізму наконт справядлівасці і празрыстасці выбараў не было. Нашыя прагнозы пацвердзіліся. 70% назіральнікаў ня бачылі зместу бюлетэняў. Яны зна-

ходзіліся на выбарчых участках, але ня бачылі вынікаў гэтага падліку, які ажыццяўляўся ўсімі сябрамі камісіяў адначасова. Пры гэтым кожны сябра УВК падлічваў толькі свой стос бюлетэняў, перадаючы вынікі падліку на паперцы старшыні камісіі. Такая працэдура падліку зьяўлялася не празрыстай для назіральнікаў. Агульны вынік галасавання пры такім падліку ня быў вядомы таксама і кожнаму сябру УВК паасобку.

Ніхто асабліва не разьлічваў, што ўлада зьменіцца "пад выбары". Але меркавалі, што, верагодна, зьмены пачнуцца пасля кампаніі. І вось зараз усе гэтыя меркаванні перакрэслены... Мы зноў апынуліся ў сітуацыі жорстка аўтарытарнай краіны, дзе грамадзкія арганізацыі і палітычныя партыі будуць вымушаныя выжываць. Гэта значыць, што ніякіх паслабленняў, ніякага спрыяння ў бліжэйшы час для разьвіцця трэцяга сектара і палітычнага жыцця не прадбачыцца. Палітыка на абмежаванне актыўных дзеянняў грамадзянскай супольнасці будзе працягвацца. А значыць, палітычным партыям, грамадзкім арганізацыям, незалежным СМІ, усяму грамадству трэба будаваць, зыходзячы з гэтага, новую тактыку сваіх дзеянняў.

– Еўропа не прызнала выбары ў Беларусі празрыстымі і дэмакратычнымі...

– Думаю, што зараз карэнным чынам зьмяняцца адносіны Беларусі з краінамі Еўрасаюзу. Зыходзячы з тых сустрэчаў, якія ў нас адбыліся з прадстаўнікамі розных краінаў, якія прысутнічалі падчас выбарчай кампаніі ў краіне, можна сказаць, што ўсе яны проста ў шокавым стане. Абсалютна ніхто не планавалі такога раскладу падзеяў. Меркавалася, што сілавы варыянт магчымы, але не ў такім маштабе і не такі жорсткі і цынчны. На мой погляд, у наступным годзе эскалацыя адносінаў паміж Еўрасаюзам і Беларусью будзе разьвівацца. Хутчэй за ўсё, з боку Еўропы зноў паўстане пытанне аб увядзенні санкцыяў супраць беларускіх чыноўнікаў і ўсіх тых, хто меў дачыненне да рэпрэсіяў. Сьпіс невыязных у Еўропу, Канаду і ЗША будзе значна пашыраны. Я думаю, што таксама паўстане пытанне наконт далейшых сумесных эканамічных праектаў, наконт магчымай эканамічнай дапа-

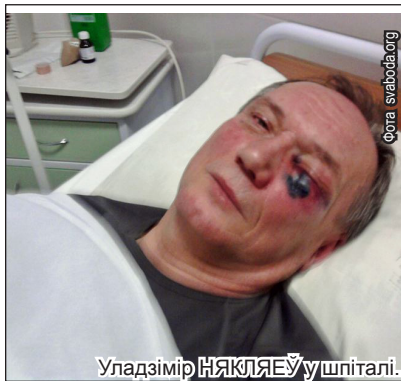
(Працяг на стар. 7)

Плошча 2010...

(Пачатак на стар. 1)

Прывакзальнай плошчы. Кастрычніцкая сустрэла іх лядовым катком і расейскай папсой, якая дамінавала над усёй плошчай. Кандыдаты ў прэзідэнты некаторы час ня мелі магчымасці прамаўляць да сваіх прыхільнікаў, бо гадзінаю раней гукаўзмацняльную апаратуру адабралі ў кандыдата Уладзіміра Някляева. Каля 19-й гадзіны на калонну прыхільнікаў Някляева напалі людзі ў масках, што пад'ехалі на аўтобусах. Яны кінулі ў калону некалькі святла-шумаваых гранатаў. Ціхары ў чорным пачалі зьбіваць дэманстрантаў, журналістаў паклалі тварам у сьнег. Потым яны ўламаліся ў бусік, захапілі гукаўзмацняльную апаратуру, перагрузілі яе ў свой бусік і зьехалі. Падчас захопу кандыдат у прэзідэнты Някляеў быў зьбіты да непрытомнасці. Яго на руках занеслі назад у офіс. Выклікалі "хуткую", лекары паставілі Някляеву папярэдні дыягназ "чэрапна-мазгавая траўма сярэдняй цяжкасці" і адвезьлі ў шпіталь хуткай дапамогі.

Калі прывезьлі гукаўзмацняльную апаратуру, Віталь Рымашэўскі зьвярнуўся да прысутных: "Кожны, хто сёння выйшаў на гэтую плошчу, ён перамог ня толькі свой страх, але і страх тых людзей, якія пакуль застаюцца дома. Мы перамаглі ня толькі страх, але і тую хлусьню, якой

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ у шпіталі.

нас паліваюць праз БТ. Мы перамаглі бязьвер'е і заявы, што, маўляў, няма за што змагацца: нам ёсць за што змагацца – за Свабоду".

Неўзабаве шматтысячная калона перакрыла рух на праспекце Незалежнасці і накіравалася да Дому

нуўшы калідор ад трыбуны да дзвярэй. На відэаздымках бачна, што дэманстранты дзейнічалі не агрэсіўна. Праз нейкі час з'явіліся правакатары. Яны хавалі твары ад журналістаў, не давалі сябе здымаць і білі камеры. Правакатары не слухалі Віталія Рымашэўскага, які намагаўся іх спыніць і працягвалі біць шкло ў дзвярах будынку. Дзвяверы Дому ўрада, між тым, былі надзейна забла-

Менск, 19 сьнежня 2010 году.

ўраду. Колькасьць мітынгоўцаў на плошчы Незалежнасці дасягнула, паводле розных ацэнак, ад 20 да 40 тысячачу чалавек. Каля помніку Леніну актывісты ўсталювалі гукаўзмацняльную апаратуру. Выступілі Сяргей Калякін, Віталь Рымашэўскі, Андрэй Саньнікаў, Андрэй Хадановіч. Кіраўнік штабу Уладзіміра Някляева Андрэй Дзьмітрыеў зачытаў рэзалюцыю Народнага сходу: аб непрызнанні вынікаў галасавання і аб правядзеньні новых выбараў без Лукашэнкі. Кандыдаты таксама заклікалі сілавікоў і ўрадаўцаў прыйсці і распачаць перамовы, у тым ліку аб вызваленні палітзьявольных. Напачатку была спроба праціснуцца ў дзвяверы Дому ўраду, каб перадаць свае патрабаванні ЦВК. Калі тое не ўдалося, народ арганізавана адступіў, пакі-

каванья шчытамі АМАП у мэбляй, і пранікнуць усярэдзіну было немагчыма. Калі шкло ў дзвярах было разьбітае, перад уваходам у Дом ураду вышыхтаваліся дзясяткі амапаўцаў.

Віталь Рымашэўскі выйшаў да трыбуны і заклікаў не паддавацца на правакацыі: "Зараз правакатары і п'яныя выбіваюць шкло. Я лічу, што гэта абсалютна бязглуздая і непатрэбная акцыя: дом набіты міліцыяй. І мы зараз паспрабуем гэта спыніць".

Віталь Рымашэўскі папрасіў не біць, не чапаць супрацоўнікаў міліцыі. Ён заклікаў усіх сабрацца 20 сьнежня, а 18-й гадзіне на плошчы Незалежнасці, каб працягваць пратэст. Тым часам улады перакінулі на Плошчу з боку Савецкай вуліцы некалькі соцень сьпецназаўцаў. Іншыя падраздзяленьні сьпецназу сканцэнтраваліся на праспекце Незалежнасці. Ём быў дадзены загад расьсекчы натоўп, і прыкладна а 23-й гадзіне пачаўся разгон. Дэманстранты пачалі адыходзіць з плошчы. Ядро дэманстрантаў працягвала стаяць вакол помніка Леніну, згуртаваўшы шэрагі. Каб зламаць мірнае супрацьстаяньне людзей, сілавікі пачалі зьбіваць людзей і заштурхоўваць у аўтазакі. Былі затрыманыя кандыдаты ў прэзідэнты краіны Рыгор Кастусёў, Андрэй Саньнікаў, Мікола Статкевіч. Саньнікава падчас затрымання жорстка зьбілі на вачах у жонкі. Кандыдат Віталь Рымашэўскі таксама быў зьбіты і потым дастаўлены ў бальніцу. Бліжэй да паўночы невядомыя ў цывільным вывезьлі з бальніцы моцна зьбітага Уладзіміра Някляева, як толькі адтуль сышлі журналісты, і Рымашэўскага.

Менск, 19 сьнежня 2010 году.

26 падазраваных

па крымінальнай справе аб масавых беспарадках

Праваабаронцамі адсочваюцца крымінальныя справы, узбуджаныя перад і пасля акцыі пратэсту па выніках прэзідэнцкіх выбараў. Па справе аб масавых беспарадках на сёння падазраванымі зьяўляюцца 26 чалавек. З іх 23 – утрымліваюцца ў следчым ізалятары КДБ, Р. Кастусёў і Дз. Ус – пад падпіскай аб нявыездзе. 29 сьнежня прад'яўленае абвінавачаньне па арт. 293 КК РБ чатыром былым кандыдатам у прэзідэнты – Уладзіміру Някляеву, Андрэю Саньнікаву, Мікалаю Статкевічу і Віталю Рымашэўскаму. Акрамя іх у арганізацыі масавых беспарадкаў у Менску абвінавачаньне прад'яўленае даверанай асобе Рымашэўскага Паўлу Севярынцу, прэс-сакратару Саньнікава Аляксандру Атрошчанкаву. 30 сьнежня было прад'яўленае абвінавачаньне па арт. 293 КК РБ былому кандыдату ў прэзідэнты Аляксею Міхалевічу, а таксама старшыні Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатолю Лябедзьку, каардынатару грамадзянскай кампаніі "Еўрапейская Беларусь" Зьмітру Бандарэнку, даверанай асобе Ул. Някляева Сяргею Вазьняку, аднаму з каардынатораў перадвыбарчага штабу Ул. Някляева Аляксандру Фядуту, а таксама журналістам Наталі Радзінай, Ірыне Халіп. Старшыня "Маладога Фронту" Зьміцер Дашкевіч і кіраўнік менскай суполкі арганізацыі Эдуард Лобаў былі затрыманыя прэвентыўна і падазраюцца ў асабліва злосным хуліганстве, ім прад'яўлена абвінавачаньне па ч. 3 арт. 339 КК РБ.

Падазраваныя па крымінальнай справе па артыкуле 293, частках 1 і 2, Крымінальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь "Масавыя беспарадкі":

1. **Някляеў Уладзімір** – кандыдат у прэзідэнты;
2. **Саньнікаў Андрэй** – кандыдат у прэзідэнты;
3. **Кастусёў Рыгор** – кандыдат у прэзідэнты, пад падпіскай аб нявыездзе;
4. **Атрошчанкаў Аляксандр** – прэс-сакратар перадвыбарчага штабу А. Саньнікава;
5. **Міхалевіч Аляксей** – кандыдат у прэзідэнты;

6. **Рымашэўскі Віталь** – кандыдат у прэзідэнты;

7. **Севярынец Павел** – давераная асоба кандыдата В. Рымашэўскага

8. **Бандарэнка Зьміцер** – каардынатар грамадзянскай кампаніі "Еўрапейская Беларусь";

9. **Халіп Ірына** – журналістка, жонка Андрэя Саньнікава;

10. **Радзіна Наталія** – журналістка, рэдактар інтэрнэт-сайту charter97.org;

11. **Лябедзька Анатоля** – старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі;

12. **Палажанка Анастасія** – намесьнік старшыні Маладога Фронту;

13. **Дзьмітрыеў Андрэй** – кіраўнік перадвыбарчага штабу Ул. Някляева;

14. **Фядута Аляксандр** – палітолаг, адзін з каардынатораў перадвыбарчага штабу Ул. Някляева;

15. **Статкевіч Мікалаі** – кандыдат у прэзідэнты;

16. **Класкоўскі Аляксандр** – былы супрацоўнік міліцыі;

17. **Кобец Уладзімір** – кіраўнік перадвыбарчага штабу А. Саньнікава;

18. **Ус Дзьмітры** – кандыдат у прэзідэнты, знаходзіцца пад падпіскай аб нявыездзе;

19. **Вазьняк Сяргей** – давераная асоба Ул. Някляева;

20. **Корбан Алег** – адзін з кіраўнікоў моладзевай арганізацыі АГП "Маладыя дэмакраты";

21. **Арастовіч Аляксандр** – давераная асоба М. Статкевіча;

22. **Паўлаў Анатоля** – давераная асоба Я. Раманчука;

23. **Марцалеў Сяргей** – кіраўнік выбарчага штабу М. Статкевіча.

24. **Новік Дзьмітры** – удзельнік акцыі 19 сьнежня;

25. **Ліхавід Мікіта** – актывіст Руху "За свабоду", удзельнік акцыі 19 сьнежня, пастанова аб 15-сутачным арышце адмененая, пераведзены з Жодзіна ў следчы ізалятар КДБ;

26. **Федаркевіч Андрэй** – удзельнік акцыі 19 сьнежня, пастанова аб 10-сутачным арышце адмененая, пераведзены з Жодзіна ў следчы ізалятар КДБ.

Артыкул 293 "Масавыя беспарадкі":

1. Арганізацыя масавых беспарадкаў, якія суправаджаюцца гвалтам над асобай, пагромамі, падпаламі, зьнішчэньнем маёмасьці, узброеным супрацівам прадстаўнікам улады – караецца пазбаўленьнем волі на тэрмін ад пяці да пятнаццаці гадоў.

2. Удзел у масавых беспарадках, якое выявілася ў непасрэдным ўчыненьні дзеяньняў, названых у частцы першай дадзенага артыкулу – караецца пазбаўленьнем волі на тэрмін ад трох да васьмі гадоў.

Крымінальная справа па артыкуле 339 ч. 3 Крымінальнага кодэксу "Хуліганства":

1. **Дашкевіч Зьміцер** – старшыня Маладога Фронту;

2. **Лобаў Эдуард** – актывіст Маладога Фронту.

Затрыманыя прэвентыўна, 18 сьнежня.

Артыкул 339 "Хуліганства":

1. Наўмысныя дзеяньні, якія груба парушаюць грамадзкі парадак і выяўляюць відавочную непавагу да грамадзтва, што суправаджаюцца ўжываньнем гвалту або пагрозай яго ўжываньня альбо зьнішчэньнем ці пашкодваньнем чужой маёмасьці альбо характарызуюцца па сваім зьмесьце выключным цьнізмам (хуліганства).

2. Хуліганства, учыненае паўторна, альбо групай асобаў, альбо зьвязанае з супрацівам асобе, якая прыпыняе хуліганскія дзеяньні, альбо спалучанае з прычыненьнем менш цяжкага цялеснага пашкоджаньня (злоснае хуліганства).

3. Дзеяньні, прадугледжаныя часткамі першай або другой дадзенага артыкулу, учыненыя з ужываньнем зброі, іншых прадметаў, якія выкарыстоўваюцца ў якасьці зброі для прычынення цялесных пашкоджаньняў, ужываньнем выбуховых рэчываў або выбуховых прыладаў альбо учыненыя з пагрозай іх ужываньня, пры адсутнасьці прыметаў больш цяжкага злоснага хуліганства.

Караецца пазбаўленьнем волі на тэрмін ад трох да дзесяці гадоў.

я выбарніца гэтага ўчастку, тэрмінова шукайце мой бюлетэнь". Праз дзьве хвіліны мой бюлетэнь з гэтым надпісам быў знойдзены ў стосе за А. Лукашэнка. Гэта значыць, што калі "Саня едзе ў Гаагу", то гэты бюлетэнь чамусьці кладуць у ягоны стос. Такім чынам, папросту ніхто не лічыў гэтыя галасы. Бюлетэні складаліся ў розныя стосікі, гэтыя стосікі нека фармаваліся, і ў выніку на нашых вачах больш за 80 адсоткаў галасоў было аддадзена за Аляксандра Лукашэнка. Там быў 71 голас за Рыгора Кастусёва з дзвюх тысячаў, хаця адзіны стос, які я магла бачыць, гэта быў стос якраз за Рыгора Кастусёва. Я магу сказаць, што там было каля 200 бюлетэняў, калі яны клалі першапачаткова ў гэты стос".

"Саня паедзе ў Гаагу"

Назіральніца Дар'я Каткоўская расказала, як адбываюцца фальсіфікацыі

"Я была назіральніцай на ўчастку № 17 у Фрунзенскім раёне гораду Менску, – распавядае Дар'я Каткоўская. – Гэта Сухарава, гэта той участак, выбарца якога зьяўляюся я. Я была там разам з маімі знаёмымі з бэльгійскай тэлевізіі. Я не магу сказаць, што я бачыла, як лічылі галасы, але гэта было ўпершыню (а я назіраю з 2001 году), калі я стаяла ў мэтры ад стала – мяне трымаў кіраўнік камісіі, мяне трымала міліцыя, але,

прынамсі, я бачыла, як **не лічаць галасы**. Гэтая сітуацыя была зьнятая на відэа. Я бачыла, што галасы адных і тых жа кандыдатаў кладуць у розныя стосы – гэта значыць, што бюлетэні, дзе крыжыкі стаяць у розных месцах, кладуць то ў адзін, то ў другі стос. Я галасавала на тым участку і свой бюлетэнь сапсавала. На ім было напісана: "Саня паедзе ў Гаагу". У канцы яны казалі: "Тры сапсаваныя бюлетэні", і паказалі іх. Я кажу: "Прабачце,

Сьпісы затрыманых і пацярпелых журналістаў

ФАКТЫ

Затрыманыя (з улікам адпушчаных):

- Таяна Бубликава**, незалежная журналістка, сябра БАЖ (суд Кастрычніцкага раёну 20 снежня даў ёй 10 сутак арышту, хаця яна прызнала сваю віну і павінна была атрымаць 0,5 базавай велічыні паводле арт. 6.5 КаАП. Знаходзілася ў СІЗА Менскага раёну, выйшла на волю 29 снежня;
- Зьміцер Саўка**, сябра БАЖ, лінгвіст, незалежны журналіст (асуджаны 20 снежня на 15 сутак арышту, утрымліваецца ў СІЗА ў Жодзіна);
- Цімафей Касьяровіч**, незалежны журналіст. Быў асуджаны 20 снежня судом Партызанскага раёну на 12 сутак. Знаходзіўся на Акрэсьціна, выйшаў на волю 31 снежня;
- Ільля Кузьняцоў**, незалежны журналіст, сябра БАЖ (асуджаны 20 снежня на 15 сутак у судзе Фрунзенскага раёну, утрымліваецца на Акрэсьціна);
- Ірына Халіп**, "Новая газета" (Расія), жонка экс-кандыдата Андрэя Саньнікава, сябра БАЖ. Знаходзіцца ў СІЗА КДБ. Прад'яўленае абвінавачаньне па чч. 1 і 2 арт. 293 КК (масавыя беспарадкі). Пагражае да 15 гадоў зняволеньня;
- Наталія Радзіна**, рэдактарка сайту "Хартыя-97", сябра ГА "БАЖ". Спачатку была зьбітая на плошчы Незалежнасьці ў часе масавай акцыі 19 снежня. Уначы дзверы офісу сайту charter97.org узламалі спецназаўцы. Утрымліваецца ў СІЗА КДБ. Прад'яўленае абвінавачаньне па чч. 1 і 2 арт. 293 КК (масавыя беспарадкі). Пагражае да 15 гадоў зняволеньня;
- Юлія Рымашэўская**, прэс-сакратар Уладзімера Някляева, сябра ГА "БАЖ" (у судзе Першамайскага раёну Менска асуджаная 20 снежня на 13 сутак арышту. Утрымлівалася ў СІЗА Менскага раёну на вул. Скарыны, 20.), выйшла на волю 1 студзеня;
- Алесь Васюковіч**, сябра ГА "БАЖ", карэспандэнт газеты "Бобруйскі курьер". 12 сутак адміністрацыйнага арышту, утрымліваўся на Акрэсьціна, выйшаў на волю 31 снежня;
- Ян Лагвіновіч**, сябра ГА "БАЖ", незалежны журналіст, Маладзечна (бюлетэнь "За Маладзечна"). Быў затрыманы 19 снежня ў Менску. У яго пашкоджаная галава і зламаная рука, – паведаміла яго жонка. Адбыў 10 сутак адміністрацыйнага арышту на Акрэсьціна, выйшаў на волю 29 снежня;
- Сяргей Вазняк**, рэдактар газеты "Товарищ", актывіст штабу Уладзімера Някляева, сябра Праўленьня "БАЖ". Знаходзіцца ў СІЗА КДБ. Прад'яўленае абвінавачаньне па чч. 1 і 2 арт. 293 КК (масавыя беспарадкі). Пагражае да 15 гадоў зняволеньня;
- Аляксандр Фядута**, актывіст штабу Уладзімера Някляева, журналіст, сябра БАЖ. Знаходзіцца ў СІЗА КДБ. Прад'яўленае абвінавачаньне па чч. 1 і 2 арт. 293 КК (масавыя беспарадкі). Пагражае да 15 гадоў зняволеньня;
- Вольга Чарных**, былая студэнтка журфаку БДУ, цяпер – студэнтка журфаку Ягелонскага ўнівэрсітэту (Кракаў), дапамагала ў працы групе польскага тэлеканалу TVN24, якая асьвятляла менскія падзеі 19 снежня. Асуджаная на 12 сутак, знаходзілася ў ізалятары на вул. Скарыны, 20, выйшла на волю 31 снежня;
- Зьміцер Бандарэнка**, актывіст штабу А. Саньнікава, сябра ГА "БАЖ". Затрыманы раніцай 20 снежня ва ўласнай кватэры. Знаходзіцца ў СІЗА КДБ. Прад'яўленае абвінавачаньне па чч. 1 і 2 арт. 293 КК (масавыя беспарадкі). Пагражае да 15 гадоў зняволеньня;
- Павел Севярынец**, актывіст штабу Вітала Рымашэўскага, сябра Рады ГА "БАЖ". Знаходзіцца ў сьледчым ізалятары КДБ. Прад'яўленае абвінавачаньне

па чч. 1 і 2 арт. 293 КК (масавыя беспарадкі). Пагражае да 15 гадоў зняволеньня;

15. **Руслан Ігнацівіч**, пазаштатны карэспандэнт газеты "Прэсбол", студэнт 2 курсу Інстытуту журналістыкі БДУ. Адбыў 10 сутак арышту, выйшаў на волю 29 снежня;

16. **Аляксей Шэін**, сябра ГА "БАЖ". На 12 сутак асуджаны судом Савецкага раёну. Утрымліваўся на Акрэсьціна, выйшаў на волю 31 снежня;

17. **Анджэй Пачобут**, незалежны журналіст, польская "Gazeta Wyborcza", неакрэдытаваны, сябра ГА "БАЖ". (Вызвалены ўвечары 20 снежня. Суд Кастрычніцкага раёну палічыў, што доказаў яго віны недастаткова);

18. **Мікалай Халезін**, рэжысёр "Свабоднага тэатру", сябра ГА "БАЖ". Адпушчаны на волю ўвечары 20 снежня;

19. **Кастусь Лашкевіч**, TUT.by, сябра БАЖ. (Быў у Маскоўскім РУУС, адпусьцілі раніцай 20 снежня);

20. **Аляксандр Уладыка**, незалежны журналіст. (Быў у Маскоўскім РУУС, адпусьцілі раніцай 20 снежня);

21. **Вадзім Заміроўскі**, "Белгазета". (Быў на Акрэсьціна, адпусьцілі раніцай, але забралі флэш-карту фотаапарату);

22. **Марыя Антонова**, ("Франс Прэс"), адпушчаны на волю, вярнулася ў Расію;

23. **Аляксандр Астаф'еў**, Санкт-Пецярбург, газета "Мой район". 22 снежня вызвалілі. Астаф'еў – штатны супрацоўнік выданьня і сайту MR7, але ня меў акрэдытацыі пры беларускім МЗС;

24. **Дзьмітрый Івановіч**, выданьне "Нацыянальны контроль" (Расія). Быў затрыманы 18 снежня ўвечары і дастаўлены ў РУУС Заводскага раёну для высвятленьня асобы. Пазьней адпушчаны;

25. **Максім Пятровіч**, выданьне "Нацыянальны контроль" (Расія). Быў затрыманы 18 снежня ўвечары і дастаўлены ў РУУС Заводскага раёну для высвятленьня асобы. Пазьней адпушчаны;

26. **Зьміцер Галко** (Будзімір), пазаштатны карэспандэнт Радзеі "Свабода", асуджаны 20 снежня ў Ленінскім судзе Менску на 10 сутак, утрымліваўся ў Жодзінскім СІЗА, выйшаў на волю 29 снежня.

Трое валанцёраў сайту "Хартыя-97", затрыманыя ў рэдакцыі рэсурсу разам з Радзінай, асуджаныя па арт. 23.34 КаАП (арганізацыя альбо ўдзел у несанкцыянаваных мерапрыемствах). Яны перапраўленыя з Акрэсьціна ў папраўчую ўстанову ў Жодзіна. Затрыманыя ўвогуле не наведвалі акцыю 19 снежня.

Марыя Вайнова, распаўсюдніца газеты "Наш дом", была ў Кастрычніцкім РАУС з 19 снежня, адпушчаныя на волю.

Хрысьціна Шацікава, распаўсюдніца газеты "Наш дом", была зьбітая ў Кастрычніцкім РУУС, пасля трапіла ў 10 гарадзкі шпіталь, не знаходзіцца пад вартай.

Пацярпелі фізічна, але не затрыманыя:

1. **Алег Груздзіловіч**, Радзеі "Свабода". (Пацярпеў ад міліцыянтаў 19 снежня. Паведаміў, што быў павалены на зямлю, зьбіты нагамі, пашкодзілі відэакамеру);

2. **Андрэі Лянкевіч**, незалежны журналіст, відэа фатограф. (Быў прымусова пакладзены міліцыянтамі на сьнег, калі асьвятляў шэсьце прыхільнікаў Някляева на Кастрычніцкую плошчу. У яго забралі апаратуру, зламалі бліскавіцу фотаапарату);

3. **Руслан Гарбачоў**, "Салідарнасьць". (Супрацоўнікі спецназу накінуліся на Руслана Гарбачова, сарвалі з яго прэс-карту і нанеслі некалькі ўдараў. Гэта адбылося 19 снежня каля Дому ўраду на плошчы Незалежнасьці);

4. **Алена Якжык**, "Салідарнасьць". (Была прымусова пакладзеныя міліцыянтамі на сьнег, калі асьвятляла шэсьце прыхільнікаў Някляева на Кастрычніцкую плошчу);

5. **Зьміцер Лукашук**, "Еўрарадыё". (Быў прымусова пакладзены міліцыянтамі на сьнег, калі асьвятляў шэсьце прыхільнікаў Някляева на Кастрычніцкую плошчу);

6. **Юлія Дарашкевіч**, "Наша Ніва". (Была прымусова пакладзеныя міліцыянтамі на сьнег, калі асьвятляў шэсьце прыхільнікаў Някляева на Кастрычніцкую плошчу, груба прымусілі прыбраць фотакамеру);

7. **Антон Тарас**, БелаПАН. (Быў прымусова пакладзены міліцыянтамі на сьнег, калі асьвятляў шэсьце прыхільнікаў Някляева на Кастрычніцкую плошчу);

8. **Джэймс Хіл**, "The New York Times", акрэдытаваны пры МЗС. (Быў прымусова пакладзены міліцыянтамі на сьнег, разам з беларускімі журналістамі, што асьвятлялі шэсьце прыхільнікаў Някляева на Кастрычніцкую плошчу; па сьведчаньнях калегаў, атрымаў удар у вока);

9. **Віктар Талочка**, БелТА – (Быў зьмяты натоўпам пры спробе штурму Дому ўраду Паводле Д. Жука, у яго лёгка цялесныя пашкоджаньні і разьбітая фотаапаратура);

10. **Аляксей Мацюшкоў**, фотакарэспандэнт газеты "Обозреватель" (разьбілі бліскавіцу фотаапарату);

11. **Юрась Карманаў**, "Associated Press", акрэдытаваны пры МЗС (19 снежня, калі пачалася "зачыстка" на плошчы Незалежнасьці, ён стаяў, накрывшы галаву рукамі з пасьведчаньнем навідавоку, атрымаў шэраг удараў міліцэйскімі дубінкамі);

12. **Антон Харчанка**, (тэлеканал "Russia Today". Атрымаў абшырную гематому ў часе міліцэйскай "зачысткі" на плошчы Незалежнасьці 19 снежня);

13. **Віктар Філяеў**, (тэлеканал "Russia Today". Атрымаў абшырную гематому ў часе міліцэйскай "зачысткі" на плошчы Незалежнасьці 19 снежня);

14. **Язэп Палубятка**, "Новы час" (Пацярпеў 19 снежня на плошчы Незалежнасьці. Дапамагаў зьбітай з ног дзяўчыне, атрымаў удар па галаве дубінкай і шчытом па скроні. З разьбітай галавой яго адвезлі на "хуткай" у шпіталь МУС, дзе яму аказалі першую медыцынскую дапамогу. Мае на руках усе заключаныя медыкаў);

15. **Вольга Хвоін**, "Новы час" (19 снежня на плошчы Незалежнасьці міліцыянты яе "пашматалі, за горла ззаду падудылі і выкінулі на праездную частку");

16. **Дзьмітрый Тархаў**, здымачная група REN-TV (Тархава некалькі разоў ударылі ў жывот);

17. **Ільля Амельчанка**, здымачная група REN-TV (Амельчанку некалькі разоў ударылі, пакачалі ў сьнезе, пашкодзілі камеру);

18. **Алена Данэйка**, "Нямецкая хваля". (Атрымала ўдар міліцэйскай дубінкай па руцэ, калі здымала падзеі каля Дому ўраду на плошчы Незалежнасьці 19 снежня);

19. **Гайнц Цэзарэж**, фотакарэспандэнт аўстрыйскага інтэрнэт-выданьня news.at, атрымаў траўму рукі і пералом указальнага пальца. Ён расправёў, што гэта здарылася, калі міліцыянты пачалі ноччу разганяць дэманстрацыю, а ён разам з калегам Крыстафам Леермаерам апынуўся "паміж двума фронтамі";

20. **Уладзімір Грыдзін**, пазаштатны карэспандэнт БелаПАН. Быў зьбіты двойчы: 19 снежня – на прыступках Дому ўраду, другі раз, 20 снежня, – таксама на плошчы Незалежнасьці, пацярпеў ад намесьніка начальніка ГУУС Менгарвыканкаму Ігара Яўсева;

21. **Алесь Баразенка**, тэлеаператар. Пацярпеў у часе асьвятленьня шэсьця прыхільнікаў У. Някляева 19 снежня на Кастрычніцкую плошчу.

6 ПРАВА НА ВОЛЮ Праваабарончы бюлетэнь

Выбарчы працэс выклікае недавер

№24 (285)

Сітуацыя

Датэрміновае галасаваньне і праблемы на выбарчых участках сталі тэмай праведзенай 19 сьнежня прэс-канферэнцыі кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары". Старшыня Беларускага Хельсінкскага Камітэту (БХК) Алег Гулак і намесьнік старшыні ПЦ "Вясна" Валянцін Стэфановіч канстатавалі: невялікая палёгка ў плане дэмакратыі ёсьць, але ў цэлым выбарчы працэс выклікае пэўны недавер.

Як адзначыў А. Гулак, палёгка дэмакратыі, калі казаць справядліва, назіраецца ў тым, што, у адрозьненне ад мінулых выбараў прэзідэнта, няма масавых прэвентыўных затрыманьняў і арыштаў прадстаўнікоў апазіцыі. Аднак на сярэдзіну дня 19 сьнежня па Беларусі ёсьць паведамленьні аб амаль трох дзясятках затрыманых. Большасьць з іх была адпушчана пасля высвятленьня асобы і папярэджаньня аб недапушчальнасьці ўдзелу ў мітынгу. Некалькі чалавек працягваюць знаходзіцца пад вартай, супраць некалькіх з іх узбуджаныя крымінальныя справы.

Выклікае занепакоенасьць непрапісанасьць працэдур захаваньня бюлетэняў падчас правядзеньня датэрміновага галасаваньня. Таму на розных участках узнікаюць розныя прачытаньні закону і практычныя дзеянні. "Цэнтрвыбаркам не ўрэгуляваў і не апісаў працэдуру захаваньня бюлетэняў ў час датэрміновага галасаваньня, — сказаў В.Стэфановіч.

— У некаторых выпадках памяшканьне з скрынямі для галасаваньня апячатваецца, у некаторых — не. Супрацоўнікі міліцыі недзе знаходзяцца каля будынка, дзе ідзе галасаваньне, недзе — у будынку, а ў некаторых выпадках іх пакідаюць проста ўнутры памяшканьня са скрынямі". Няма пэўнай нормы ў заканадаўстве і пра месцазнаходжаньне сяброў камісіяў падчас перапынку ў іх працы і пасля галасаваньня. А паколькі, згодна з артыкулам 13 Выбарчага кодэксу, назіральнікі маюць права назіраць за выбарчым працэсам толькі падчас галасаваньня, то яны ня бачаць, што адбываецца ў перапынках і пасля сканчэньня волевыяўленьня.

В. Стэфановіч звярнуў таксама ўвагу на тое, што прымус да датэрміновага галасаваньня, на якое масава скардзяцца праваабаронцам грамадзяне, фактычна прызнаны ЦВК. Так, сакратар ЦВК спадар Лазавік сказаў: студэнтаў ніхто не прымушаў галасаваць датэрмінова, іх проста папрасілі. Але такія "просьбы" — адкрытае выкарыстаньне адміністрацыйнага рэсурсу, кажа юрыст. Бо выбары ў нашай краіне зьяўляюцца справай добраахвотнай — чалавек мае права не галасаваць зусім альбо галасаваць у выбраны дзень.

"Мы назіраем тэндэнцыю росту прымусу да датэрміновага галасаваньня на дзяржпрадпрыемствах, асабліва ў малых гарадах", — паведамаў праваабаронца.

Алег Гулак узяў сярод іншага тэму становішча незалежных назіральнікаў на участках. Назіральнікі маглі прысутнічаць на участках, сказаў ён, але ім было вельмі цяжка атрымліваць дадзеныя аб колькасьці выбаршчыкаў. Альбо гэтыя звесткі былі недакладныя. Мелі месца папярэджаньні назіральнікаў, ціск на іх, у выніку чаго многія аказваліся перад дылемай: пісаць скаргі на ўскрытыя парушэньні і быць выгнанымі з участкаў — альбо паводзіць сябе ціха і менш прыкметна, але "захаваць сваю прысутнасьць на участку да канца"? Тым ня менш, "асноўныя праблемы не на участках, а ў агульнай атмасфэры стаўленьня да выбараў", — дадаў старшыня БХК. Напрыклад, тое, што ЦВК ня даў дазволу на кругласутачную прысутнасьць незалежных назіральнікаў на участках, зусім не падвышае даверу да выбараў. "Ва ўмовах, калі так шмат пытаўняў адносна адкрытасьці галасаваньня, Цэнтрвыбаркам мог бы быць і больш адкрытым", — мяркуе ён. Паводле словаў А. Гулака, пакуль цяжка абагульнена казаць пра нейкую сістэму, гэта будзе вядома пазьней, але ж ёсьць дадзеныя, якія насцьраджаюць. Скажам, назіраецца розніца ў разы ў колькасьці прагаласаваных на участках з незалежнымі назіральнікамі і без іх. Акрамя таго, частка назіральнікаў кажа пра перашкоды пры намеры прысутнічаць пры галасаваньні на даму.

"Мы яшчэ доўга будзем асэнсоўваць тое, што адбылося..."

(Пачатак на стар. 3)

могі. Не выключана, што ўсе гэтыя праекты будуць замарожаныя. Адносіны паміж краінамі ЕС і Беларусьсю будуць зьведзеныя да мінімуму, бо такога яшчэ ніколі не было. Еўропа не прымае і ніколі не ўспрыме зьбіцьцё і арышт кандыдатаў у прэзідэнты. І для таго, каб адкруціць гэтую сітуацыю, я думаю, што і беларуская грамадзянская супольнасьць, і краіны ЕС найперш будуць ставіць пытаньне аб вызваленьні палітычных зьняволеных. На бліжэйшыя месяцы гэта будзе пытаньне нумар адзін.

— **А што б вы маглі сказаць пра пазіцыю Расіі ў гэтай сітуацыі?**

— Расія, з аднаго боку, не асудзіла тое, што адбылося ў Менску 19 сьнежня, і прызнала вынікі выбараў праз назіральнікаў СНД. Расія прызнае і не такія рэжымы, згадайма хаця б крываваы рэжым Карымава ва Узьбекістане.

Але, думаю, гэта зьвязана з няўстойлівасьцю ўлады ў самой Расіі. Ніхто ж ня ведае, якія там варыянты падзеяў могуць чакацца. Паглядзіце на апошнія хваленьні, якія там адбыліся на нацыяналістычнай глебе. Таму расейскае кіраўніцтва, не ўспрымаючы асабіста Лукашэнку, можа, і хацела б не прыз-

наць вынікі выбараў у Беларусі, але, з другога боку, яны прагназуюць, што падобныя варыянты разьвіцьця падзеяў могуць быць і ў іх, таму пакідаюць сабе ў палітычным плане разьвязаныя рукі.

Перакананы, бо сам быў на плошчы, у нас адбывалася ўсё ж такі супрацьстаяньне мірных дэманстрантаў і сілаў міліцыі. Безумоўна, будзе разьбіральніцтва, але ж ніхто не знайшоў у пратэстантаў ні выбуховых сродкаў, ні нейкай зброі... Затрымана больш за 600 чалавек — ні ў кога нічога не знайшлі. Гэта яшчэ раз падкрэсьлівае, што сама дэманстрацыя была мірная. І не было ніякай нагоды так жорстка разганяць людзей. Складваецца ўражаньне, што гэта была проста пастка і правакацыя. Калі б элементарна выставілі каля Дому ўраду хаця б пяту частку тых сілавікоў, што былі задзейнічаныя падчас разгону, людзі нікуды б не рушылі. Нават у той жменькі асобаў, якія білі шкло ў ДOME ўраду, не было б жаданьня нешта разьбіваць. Чуў на свае вушы — размова ішла пра перамовы — і ня больш таго...

Што ж датычыцца Расіі... Так, адтуль беларуская ўлада атрымала часовую вымушаную палітычную падтрымку. Але калі казаць пра далейшыя эканамічныя і палітыч-

ныя ўзаемаадносіны, тут усё пад вялікім пытаньнем. Я мяркую, што, нягледзячы на розныя пагадненьні, заключаныя апошнім часам, Расія перастала ўспрымаць беларускі бок як надзейнага партнёра. І палітыка крытыкі беларускіх уладаў будзе працягнутая. І праз СМІ, і на ўзроўні эканамічных стасункаў. Тут нас, магчыма, яшчэ чакаюць вялікія сюрпрызы. У мяне наогул такое адчуваньне, што пасля 19 сьнежня беларускія ўлады засталіся без саюзнікаў. Гэта дастаткова нязвыклая і новая сітуацыя, якая складваецца на гэты час. І тут пытаньне, натуральна, у тым, наколькі эканамічна трывалай акажацца мадэль, якая пабудаваная ў Беларусі. Перад выбарамі паднялі заробкі, пенсіі — зараз усю сацыяльную сферу трэба ўтрымаць. Застаюцца два варыянты: альбо прадаваць дзяржаўную маёмасьць хуткімі тэмпамі, альбо браць ізноў крэдыты, якія пакуль ніхто не абяцае. Таму мне падаецца, што зараз будуць для ўсіх няпростыя часы, і для тых, хто падтрымліваў Лукашэнку, таксама. А беларускай грамадзкай супольнасьці трэба прыкласьці вялікія намаганьні, каб паказаць нашым грамадзянам, хто даеў Беларусь да гэтага стану. І якое існуе выйсьце з гэтай сітуацыі.

7 ПРАВА НА ВОЛЮ Праваабарончы бюлетэн

Вызвалення з Акрэсьціна: "Маральна мы перамаглі!"

У першай палове дня 29 сьнежня з ізалятару на Акрэсьціна ў Менску пачалі вызваляць удзельнікаў мітынгу супраць вынікаў прэзідэнцкіх выбараў, які адбыўся на плошчы Незалежнасьці 19 сьнежня. У другой палове дня пачалі вызваляць вязьняў з СІЗА ў Жодзіна.

Вязьняў Акрэсьціна вызвалялі аднаго за адным, папярэдне выставіўшы ўсім рахунак на аплату за харчаваньне цягам 10 дзён – 63 тысячы рублёў. На пляцоўцы каля ізалятара былых вязьняў сустрэкалі сябры, кагосьці чакалі сваякі. Але ў большасьці сваёй вызваленых сустрэкалі валанцёры і праваабаронцы, якія арганізавалі дапамогу ўсім асуджаным паводле падзеяў 19 сьнежня. Вызваленых сустрэкалі віншаваньнямі, дарылі паштоўкі, частавалі гарчай гарбатай ці кавай з цукеркамі. Усім тлумачылі, дзе яны могуць атрымаць юрыдычную і матэрыяльную дапамогу, па магчымасьці развозілі дадому, а іншагародніх – на вакзал. Журналісты адразу бралі інтэрв'ю ў вызваленых. З гэтых распедаў выходзіла, што найбольш цяжка людзям прыходзілася падчас затрыманьня і ў першы дзень: шмат каго амапаўцы зьбілі, людзям даводзілася гадзінамі быць на холадзе, а некаторых нават пратрымалі ў аўтазаку і другую ноч пасля затрыманьня. Гэта таму, што затрыманых было вельмі шмат. Минула 10 дзён – а настрой у былых вязьняў такі, быццам яны толькі што з плошчы. Людзі аднадушна казалі: маральная перамога аказалася на нашым баку.

Ілья Богдан быў сярод тых, каго амапаўцы ізалявалі на пляцоўцы перад будынкам парламенту, зьбілі і загрузілі ў аўтазак. Хлопцу дасталася і пры затрыманьні і пазьней у

Менск, 29 сьнежня 2010 году.

Фота: Сявадзіа

камеры было не салодка, але ён ні пра што не шкадуе і кажа, што назаўсёды запомніць пачуцьцё блізкай перамогі, якое перажыў, калі калёнай рушылі да плошчы Незалежнасьці.

"Прайсці па вуліцы з воклічам "Сыходзь!", які разьлятаецца на сотні метраў, і яго паўсюль чуваць – гэта таго варта. Выйдзем мы яшчэ на раз", – сказаў Ілья Богдан.

Валанцёрка Алена Валынец сустрэкала вызваленых каля ўваходу на Акрэсьціна. Дзяўчына ўручала ўсім віншавальныя паштоўкі, падпісаныя змагарам за дэмакратыю. Паводле словаў Алены, такіх паштовак ужо падпісана болей за 1,5 тысячы.

"Мы разаслалі паштоўкі ва ўсе турмы і зараз раздаем іх на выха-

дзе. Таксама тут у паштоўках інфармацыя пра тое, дзе можна атрымаць дапамогу пасля сутак ды іншае. А тыя паштоўкі, які не ўдасца ўсім раздаць, бо іх вельмі шмат, мы зьмесьцім на сцэнах на Машэрава, 8 (гэта офіс БНФ), каб усе маглі прачытаць, што людзі напісалі".

Увечары вызвалілі дзяўчат, што знаходзіліся на Скарыны, 20. Адзін аўтобус спыніўся за 500 метраў ад турмы, другі высаджваў дзяўчат па дзьве-тры на кожным прыпынку. Такім чынам улады спрабавалі сарваць шматлюдную ўрачыстую сустрэчу каля турмы. Усяго, паводле дадзеных праваабаронцаў, 29 сьнежня выйшлі на волю больш за 200 чалавек.

Фота "НН"

Фота "НН"